

BYGGERI + arkitektur

INDRET.DK

MAGASINET FOR BYGHERRER OG ARKITEKTER

PROJEKTER OG DESIGN

Kunsten at gøre hinanden bedre

Helhedstænkning og værdiskabelse er nøgleord for kreativitet og partner hos JJW Arkitekter, Katja Vilttoft. Hun ser det som arkitektens fornemste rolle at kunne inspirere, betynde og styre projektet igennem i gensidig respekt for alle interessenter – hvor det almindelige bliver særliggjort.

Foto af Mikkel Weber Sandholt

Da Katja Vilttoft i sin tid valgte arkitektfaget, var det fordi arkitektfaget gjorde det muligt at kombinere en kreativ åre med et ønske om at påvirke verdenen. Og det er samme drive, der senest har fået hende til at påtage sig hvervet som bestyrelsesformand i Danske Arkitektvirksomheder: Et ønske om at styrke arkitekters rolle i Danmark ved hjælp af kreativ tænkning på alle niveauer – fra forretningsudvikling til formidling af arkitektoniske værdier – og samtidig gøre en forskel på et samfundsmæssigt plan.

EKSPERIMENTER OG EVIDENS

JJW Arkitekters kontorfælleskab på Frederiksberg har navnet "Værkstedet", hvilket afspejler tegnestuens ønske om at være et værksted, både fysisk og mentalt, et sted hvor man prøver forskellige ting af. Katja Vilttoft fortæller:

– Det er meget vigtigt for os at køre evidenssporet sideløbende med projektspejlet. Vi har både Phd-studerende og forskningsprojekter i gang, så vi kan få mere viden om de emner, vi kan mærke, har meget fokus. Det gælder eksempelvis bæredygtighed, transformation og akustik. Akustik har vi både forsket i og afprøvet helt konkrete løsninger her på tegnestuen. Derved opnår vi en specifik viden, der kommer projekterne og kunderne til gode. For eksempel har vi gennem et af vores forskningsprojekter fået viden om, at akustikken er bedre midt rummet, end ude i kanten, hvilket går imod folks første intuition, hvor man typisk sætter sig i hjørnerne for at få ro.

Bygningen, som JJW holder til i, blev opført for ca. 10 år siden for LIDL, der ønskede deres første varehus i Danmark med parkeringshus, hvormed JJW Arkitekter som projekterende fik mulighed for at forfølge egne prioriteringer for lokalerne. Det har resulteret i et åbent kontorlandskab med 6 meter til loftet og naturlig ventilation. Hele nord-siden består af et glasparti, hvilket giver masser af dagslys, ligesom medarbejderne kan trække udenfor i en grøn gårdhave. Bæredygtighed er essentielt i alt tegnestuens arbejde, og bygningen blev af JJWs auditor DGNB-certificeret til guld i 2016. For Katja Vilttoft skinner tegnestuens værdier klart igennem i indretningen.

– Vidensdeling har været centralt for os, både for den fysiske indretning og disponering, men også i vores organisering i teams. Vi er mange forskellige fagligheder i JJW fra arkitekter og konstruktører over indretnings- og landskabsarkitekter, byggeledere, administration etc., der alle bidrager med viden. Det er vigtigt for mig, at man i JJW har den forståelse for tværfaglighed – at andre fagligheder ikke er en trussel, men en hjælp og en kilde til viden, som bakker din egen arkitektfaglighed op. Katja Vilttoft fortsætter:

– I JJW taler vi om "særliggørelsen af det almindelige", hvilket betyder, at vi i alle de "almindelige" projekter, vi arbejder med: Skoler, boliger, pleje-

centre eller kontorer altid finder noget "særligt" at fremhæve – en arkitektonisk vinkel, noget poetisk, et strejf af humor, som er med til at skabe en identitet og gøre projektet til noget specielt. Vi udfordrer altid projektet, hvad enten det er et pigetoilet på en skole eller et fællesrum på plejehjem – det må aldrig være "bare" – alle steder, hvor mennesker befinder sig, har krav på, at vi som arkitekter har gjort os umage og skabt nogle særlige kvaliteter.

PROJEKTET I CENTRUM

JJW Arkitekter har på tegnestuen flere projektrum, som er helliget det enkelte projekt i hele perioden, og hvori alt materiale hænger. På den måde er alle involverede med i det rum, der skaber projektet, og det virker ifølge Katja Vilttoft konflikt-minimerende:

– Alle fornemmer, at projektet er i centrum på den her måde – man er som bygherrer og samarbejdspartner inddraget i processen og får et medejerskab. Vi har haft en række fast track projekter, som kun er lykkedes, fordi den fælles ramme har skabt en fælles tillid, og som alle efterfølgende arbejder ud fra.

Hvis man skal tale om den klassiske skelnen mellem værk og proces, så eksisterer den opdeling ifølge Katja Vilttoft ikke mere:

– I dag er det de færreste, der har drømmen om, at arkitekten træder ind i rummet og har den komplette løsning klar, alle de mange parter vil gerne være med. Men samtidig er det også helt tydeligt, at projektet først findes, når vi som arkitekter kommer med et forslag – først dér kan de forskellige byde ind. Et stærkt arkitektonisk koncept er en forudsætning, og det er arkitekten, der sætter retningen, men alle de involverede kan og vil gerne bidrage til at udforme et byggeri eller se det opstå. Som arkitekter har vi i det hele taget meget lidt fodfæste, hvis vi ikke har respekt for og inddrager de mennesker, som er involveret i projektet. Så arkitektens rolle er både at skabe projektet, kondensere de mange input – og styre processen.

STØRRE FORSTÅELSE FOR TVÆRFAGLIGHED

Byggebranchen udvikler sig i retning af større samarbejde på tværs af værdikæden, hvor både arkitekt-, ingeniør- og entreprenør-virksomheder opruster og udvider tværfagligt.

– Der er færre "rene" arkitektvirksomheder, som kun har arkitekter ansat. Og der er kommet en større forståelse for den tværfaglige tilgang, hvilket jeg ser som noget af det mest fascinerende ved arkitektfaget – nemlig evnen til at spænde på tværs, tage ansvar og være tovholder med respekt for alle specialisterne, fortæller Katja Vilttoft og uddyber:

– Fremtiden byder både på større specialisering, men samtidig vil dygtige generalister få endnu større indflydelse. Og her har arkitekterne både overblikket og kompetencerne. Med nye AB-regelsæt er der allerede kommet større efterspørgsel >

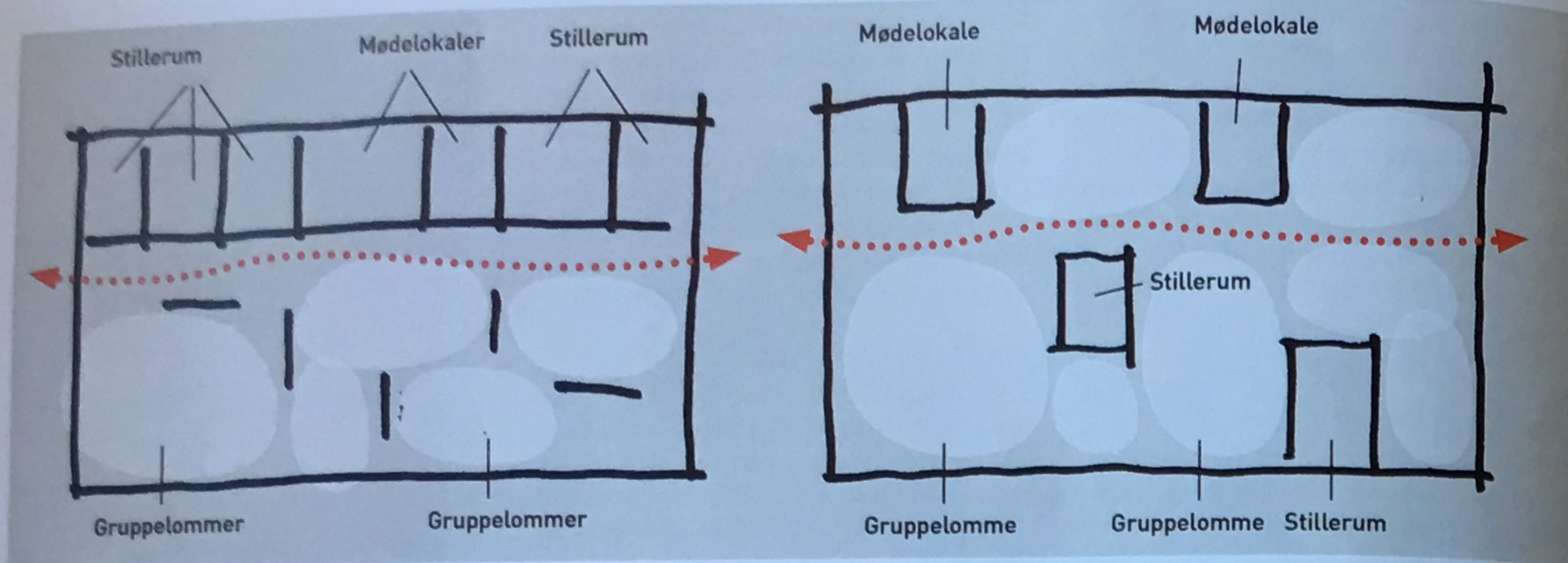
Katrinédals Skole. Foto: Torben Eskerød

Katrinédals Skole - Foto: Torben Eskerød

Værkstedet. Foto: Anders Hviid

Kontorlayout. Med de beskrevne m²-normer kan der i alle tilfælde etableres velfungerende arbejdspladser, der opfylder arbejdstilsynets krav. I alle tilfælde vil arbejdspladserne kunne etableres i forhold til ergonomiske krav til den individuelle arbejdsplads, adgang til stillerums- og mødefaciliteter, fordybelse og dialog og med hensyntagen til akustik, dagslys, indeklima etc. I åbne planløsninger uden cellekontorer vil arbejdspladser kunne indrettes med udvidet adgang til stillerum/mødelokaler. Der findes forskellige måder at inddelle åbne kontorer i lommer, herover vist to varianter.

> efter projekteringsledere, og her er arkitekterne med den brede fundering godt rustet til at holde fast i alle de lange ender og styre processen.

NYTÆNKNING OG FORRETNINGSUDVIKLING

I JJW har man arbejdet med såkaldte "Visionsprojekter", såsom Valby Gassilo, hvor tegnestuen har stillet sig selv en opgave og herved været med til at sætte en dagsorden, fortæller Katja Viltoft:

– Vi løser for det meste opgaver, som andre stiller, men i Visionsprojekterne formulerer vi opgaverne selv og får derved mulighed for at skabe opmærksomhed om helt andre problemer og løsninger. Vi kan skubbe til samfundsdagsordenen og foreslå noget, ingen har spurgt om. Visionsprojekter kan blive starten på nye samarbejder, og de kan både internt og eksternt synliggøre vores tilgang. Kreativitet i den forretningsmæssige udvikling er ligeså vigtigt for en arkitektvirksomhed, som kreativitet på det enkelte projekt. Vi skal være på tærerne og

se muligheder hele tiden. Men her har vi et godt grundlag med os gennem vores uddannelse, hvor vi lærer, at der ikke er ét rigtigt svar på et spørgsmål. Den lyst til at udforske nye muligheder skal vi også have på den forretningsmæssige del.

Katja Viltoft oplever en klar tendens i retning af, at flere konkurrerende arkitektvirksomheder går sammen om projekter eller har forskellige netværksbaserede samarbejder.

– Det er en udvikling, sat i gang af større referencekrav og flere meget komplekse byggeprojekter, såsom sygehuse. Vi er lige så stille begyndt at komme hos hinanden, og det er tydeligt, at den vidensdeling er en fordel for arkitektbranchen. Når man er helt inde i maskinrummet hos hinanden, så styrkes det kollegiale, ligesom vi kan højne kvaliteten kollektivt. Vi har mere at give hinanden end at miste ved at gøre det. Det har vi taget op i Danske Arkitektvirksomheder, for vi er en branche med relativt

små virksomheder, som bliver mødt af mange nye krav og regelsæt. Her må vi ruste os, så alle ikke skal opfinde den dybe tallerken hver for sig.

KOMPETENCEMILJØER

Gennem mange år har Katja Viltoft arbejdet med hele feltet fra arbejdspladser og kontorer over uddannelsesbyggerier fra skoler til universiteter.

– Vi kalder hele feltet for kompetencemiljøer, og vi oplever, at det grundlæggende er de samme ønsker og udfordringer, der gør sig gældende i både kontor- og uddannelsesbyggerier: Ønsker om fællesskab, transparens og videndeling, kombineret med behov for fordybelse, koncentration og rum til den enkelte. Alle steder bruger vi vores erfaringer om hvordan, mennesker bruger rum og hvordan, bygning og organisation skal passe sammen. Indeklima og akustik i alle kompetencemiljøer har det allerstørste fokus, og derfor har vi også i vores forskning fokuseret særligt på akustik, fordi det er den mest udtalte bekymring hos alle bygherrer og brugere indenfor dette felt. Indenfor alle kompetencemiljøer er det helt afgørende at få organisationens visioner og de fysiske rammer til at spille sammen. Mange bygherrer tror, at arkitekten kan tegne f.eks. et kontorbyggeri, der automatisk giver mere vidensdeling. Men bygherre og brugere er selv nødt til at finde ud af hvordan, man ønsker at bruge bygning og indretning som værktøj i deres organisation. Det er meget spændende at være med i den erkendelsesproces, hvor man sammen følger ambitionerne ud for projektet, fortæller Katja Viltoft og fremhæver ombygningen af Trygs hovedsæde, som var et stort projekt på tværs af landegrænser, der bragte alle aspekter af et arkitekt-bygherre-samarbejde i spil:

– På Tryg-projektet indgik der meget strategisk udvikling i tæt dialog med bygherren. Uden den dialog kunne der have stået et flot byggeri, som aldrig

var kommet til at fungere efter hensigten. For det er helt afgørende for at skabe et godt byggeri, at der er en aktiv, visionær og interesseret bygherre, der kan se hvad, det kræver på egen banehalvdel.

Retten i Roskilde er et andet markant byggeri, som har spillet en stor rolle for Katja Viltoft og JJW Arkitekter. Målsætningen har været at skabe en rumlig ramme, hvor både samfundets retshåndhævere, de mange professionelle og ikke mindst tiltalte har kunnet mødes.

– Vi har arbejdet med, at man skal møde retten i øjenhøjde, hvilket rummer en modsætning, som også er afspejlet i forholdet mellem bygningens indbydende indre og mere autoritære ydre: Bygningen er en central institution, som man flytter ud fra midtme – væk fra Roskilde Domkirke – og derfor skal den bygning have en vis prægnans i udtrykket, så den udstråler den nødvendige autoritet for én af samfundets vigtigste repræsentanter, siger Katja Viltoft.

Indenfor træder man ind på én stor samlende stueflade, som hæver sig i brede trin op til et centralt torv, hvor der er forbindelse til alle retssale, der som butikker ligger langs kanten af torvet i stueetage og på 1. sal. Formålet med at udforme det centrale rum som et torv i en by har været at give alle brugere en fælles og legitim adgang til at opholde sig i bygningen, ligesom alle borgere har lige adgang og ret til at færdes i byens rum.

RUM, DER BEFORDRER SOCIALE SAMMENHÆNGE

En bygning kommer til at stå i mange år, og man har derfor et stort ansvar som arkitekt i forhold til ikke at have et for snævert fokus på den konkrete funktion. Det er vigtigt at se bygningen som en struktur, der har så mange grundlæggende kvaliteter, at den senere ville kunne transformeres og bruges på nye måder, mener Katja Viltoft og fremhæver sikring af godt dagslys, ekstra etagehøjde, konstruktion og materialer som de essentielle grundvilkår, der skal være fokus på, hvis bygningen over tid skal kunne bruges på mange og nye måder.

– Én af mine kæphest er, at man som arkitekt også skal tage hånd om hvordan, rummene bliver brugt og tænke anvendelse og indretning med ind fra starten. Gerne så stederne får dobbeltfunktioner. På Skolen i Sydhavn er bænken i vinduesnicherne eksempelvis en måde at skabe mindre rumligheder i børnehøjde i det store rum, plus det giver ekstra siddepladser til gruppearbejde eller fordybelse. Fordybelsesnicherne på Katrinedal Skole har samme rolle – en forening af arkitektur og indretning, et rum-i-rummet, som tydeligt signalerer hvad, de kan bruges til, siger Katja Viltoft, som mener, at der er en tendens til, at arkitekter har fokus på den store skala, og lader bygherren stå for møbler og indretning.

– Når man tænker indretningen med i arkitekturen, så er det ofte et spørgsmål om at fokusere på

Retten i Roskilde - Foto: Jens Lindhe

den lille skala også, så der er sociale rum for alle – hvor små 0. klasses elever kan være trygge som mennesker. Her må de ikke flyde rundt og føle sig fortabte i for store rum – det skal være muligt med en "legitim perifer tilstedeværelse", hvor man kan befinde sig på kanten af det store fællesskab. I det hele taget skal vi have fokus på hvordan, vi fungerer som mennesker, psykologisk og biologisk – og tænke det ind i den måde, vi bygger på.

Det samme helhedsperspektiv gælder også for udearealer, hvor det er meget tilfredsstillende, når JJW har mulighed for også at være involveret i landskabet, som eksempelvis på Skolen i Sydhavn, hvor man ved hjælp af den lange skulpturelle trætrappe har skabt en tæt forbindelse mellem bygningen og udearealer, både på etagerne og for foden af skolen.

HVORFOR ER DET EN KVALITET?

En grundsten i JJW Arkitekter er, at man både tænker på det arkitektoniske særlige, brugernes oplevelse samt det byggetekniske, så man herved skaber langtidsholdbare bygninger, som har værdi over tid for både bygherre og samfund. Katja Viltoft fortæller:

– Visse bygherrer har en tendens til at se på deres egen bygning og ikke så meget på omgivelserne. Her har vi som arkitekter en dobbeltrolle, for vi skal både stå for bygherrens projekt og samtidig sikre at byggeriet også bidrager til en bedre by. Byggerier står i mange år, forhåbentlig ud over både arkitektens, bygherrens og brugernes levetid, og vi har derfor ansvar for, at både "her og nu"-krav opfyldes, samtidig med der også skabes bygninger, som for resten af omgivelserne og på den lange bane giver værdi. Eksempelvis er det afgørende for en by, at der er liv i stueetagerne, og at bygningerne ikke lukker sig om selv. Her kræver det en fælles indsats på tværs af myndigheder, bygherre og rådgivere at synliggøre den langsigtede værdiskabelse – hvorfor er det en kvalitet?

MED SPROGET SOM REDSKAB

Katja Viltoft har fungeret som underviser og censor på KADK i en årrække, og hun har sat pris på den mulighed til at tale om og udforske arkitektonisk kvalitet i akademisk sammenhæng.

– Det er altafgørende som arkitekt at kunne formidle de arkitektoniske kvaliteter og værdier til bygherrer og brugere, omverdenen i det hele taget, men det er lige så vigtigt, at vi kan have en diskussion på et højt fagligt niveau blandt fagfæller. Arkitekters fagsprog kan for udenforstående være meget kryptisk. Vi skal kunne omstille os og bruge forskellige typer af sprog, alt efter om vi henvender os til arkitekter, bygherrer og andre parter i byggeprocessen eller projektets brugere og den brede offentlighed. Det ene ordvalg er ikke bedre end det andet – det vigtige er, at den arkitektoniske værdi i projektet bliver kommunikeret. Og min oplevelse er, at bygherrer og brugere har enorm respekt for vores fag og vores evne til at skabe. Men vi skal øve os i at kommunikere og være bevidste om hvilket sprog, vi anvender. For hvis absolut ingen kan forstå vigtigheden i ens valg, så må man skærpe sig, men også reflektere over, om det er en almen værdi? siger Katja Viltoft og uddyber:

– Vores opgave er, at være reflekterende undervejs i processen og tage kritik fra alle perspektiver alvorligt – bliver projektet forstået, som man har tænkt det? Men selvfølgelig er der nogle ting, som først kan forstås bagefter, når man ser det konkrete resultat. Og her må vi have is i maven, beskrive de kommende kvaliteter og have tillid til vores arkitektfaglige erfaring. I Danmark er vi skolede i at tænke mange kvaliteter og behov ind i arbejdet, og det gør man ikke automatisk andre steder. På den måde er det en skøn branche at være formand for, hvor man kan være stolt af det samlede fag, som består af folk, der ønsker at arbejde for det fælles bedste. Den danske arkitektstand kan faktisk godt ranke ryggen.